

Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ile akran desteklerinin incelenmesi

Assessment of interpersonal relationship and peer support in nursing and midwifery students

Gamze Fışkın, Nurhan Doğan

Gönderilme tarihi: 30.04.2020

Kabul tarihi: 03.07.2020

Özet

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik ve ebelik eğitimi alan öğrencilerin kişilerarası ilişkileri ile akran desteklerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve yöntem: Çalışmanın evrenini, 2018-2019 akademik yılında bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenimine devam eden Hemşirelik ve Ebelik Bölümü öğrencileri oluşturmuştur ve herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmamıştır. Çalışma, 15 Mart-15 Mayıs 2019 tarihleri arasında yabancı uyruklu olmayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden, hemşirelik (n=211) ve ebelik (n=93) bölümündeki toplam 304 öğrenciyle tamamlanmıştır. Çalışmadaki veriler, öğrenci bilgi formu, İlişki Ölçekleri Anketi ve Akran Desteği Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Mann Whitney U, Kruskal Wallis ve Pearson Korelasyon Testleri kullanılmış olup, $p < .05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Yaş ortalaması $20,69 \pm 1,51$ olan öğrencilerin %56,3'ü sosyal ilişkilerini iyi olarak değerlendirmektedir. %93,4'ünün bir arkadaş grubu bulunurken, %41,1'i demokratik aile yapısına sahiptir. Öğrencilerin ilişki ölçekleri puan ortalaması $70,46 \pm 9,23$, akran desteği puan ortalaması ise $47,12 \pm 10,88$ 'dir. Öğrencilerin kişilerarası ilişkiler ve akran desteği puanları yüksek düzeydedir. Yaş, eğitim süresi, bölüm memnuniyet düzeyi ve ebeveyn tutumlarının kişilerarası ilişkiler üzerinde etkili olduğu, ailesiyle/yalnız yaşayanlarda korkulu, arkadaş grubu olanların ise, güvenli bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Akran desteği puan ortalamaları; Ebelik bölümü öğrencilerinde, sosyal ilişkilerini iyi/çok iyi olarak değerlendirenlerde ve birinci sınıf öğrencilerinde yüksektir. Kişilerarası ilişkilerle akran desteği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = -.054$, $p = .344$).

Sonuç: Toplam puan ortalamaları yüksek olan öğrencilerde, eğitim süresi ve ebeveyn tutumlarının kişilerarası ilişkileri; sosyal ilişkiler ve okudukları bölümün de akran desteğini etkileyen önemli faktörler olduğu belirlenmiştir. Eğitimde önemli yeri olan kişilerarası ilişkiler ve akran desteğinin geliştirilebilmesi için, öğrenciler arasında etkileşimi artıracak yeni ve farklı girişimlerde bulunulması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, ebelik, öğrenciler, kişilerarası ilişkiler, sosyal destek.

Fışkın G, Doğan N. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ile akran desteklerinin incelenmesi. Pam Tıp Derg 2020;13:723-732.

Abstract

Purpose: This study is conducted as a descriptive to determine the interpersonal relationships and peer support in nursing and midwifery students.

Material and methods: The population of the study consisted of the nursing and midwifery students who were studying in the Faculty of Health Sciences of a university in 2018-2019 academic year and no sampling method is used for the study. The study was completed with a total of 304 nursing (n=211) and midwifery (n=93) students who volunteered to participate and are non-foreign in the study between March 15 and May 15, 2019. Data were collected using Student Information Form, Relationship Scales Questionnaire and Peer Support Scale. Mann Whitney U, Kruskal Wallis Tests and Pearson Correlation were used to evaluate the data, and p-value less than 0.05 is statistically significant.

Results: The mean age of the students was 20.69 ± 1.51 and 56.3% of them describe their social relations as good. While 93.4% of them had a group of friends, 41.1% of them have a democratic family structure. The mean relationship scales questionnaire score of the students was 70.46 ± 9.23 , and the mean peer support scale score was 47.12 ± 10.88 . Students have high scores on relationship scales questionnaire and peer support scale. Mean age, duration of education, level of satisfaction of the department and parental attitudes were found to be effective on interpersonal relationships. It has been observed that students who live with their family or lonely have fearful attachment style and having a group of friends' secure attachment style. Peer support scale mean

Gamze Fışkın, Dr. Öğr. Üye. Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Amasya, Türkiye, e-posta: gamzefiskin@gmail.com (orcid.org/0000-0003-3065-6484) (Sorumlu Yazar)

Nurhan Doğan, Dr. Öğr. Üye. Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Amasya, Türkiye, e-posta: nurhan_dogan38@hotmail.com (orcid.org/0000-0002-6713-6581)

scores; it was high among midwifery students, those who evaluated their social relationships as good/very good, and in first-year students. There was no statistically significant relationship between interpersonal relationships and peer support ($r=-.054$, $p=.344$).

Conclusion: It was determined that age, duration of education and parental attitudes were significant in interpersonal relations, social relations and departments were important factors affecting peer support among students with high total mean scores. In order to improve interpersonal relationship and peer support, which have an important place in education, it may be suggested to make new and different initiatives to increase interaction among students.

Key words: Nursing, midwifery, students, interpersonal relationship, social support.

Fışkın G, Doğan N. Assessment of interpersonal relationship and peer support in nursing and midwifery students. Pam Med J 2020;13:723-732.

Giriş

İnsan, doğası gereği sosyal ilişki kurma ihtiyacı olan ve doğuştan itibaren bu yeterliliğe sahip olan bir varlıktır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre; kişiler kendilerini güvende hissettikleri zaman toplumda sevebilecekleri ve sevilebilecekleri bir sosyal gruba ait olma eğilimi içerisine girerler [1]. Bu eğilim, kişilerin sosyal ilişkide bulunması ve yaşamı devam ettirebilmesi için bir gereklilik haline gelmiştir. Yaşam döngüsü içerisinde önemli bir zaman diliminde yer alan üniversite yılları, sosyal ilişki kurma ihtiyacının arttığı, kimlik gelişiminin sürdüğü, bağımsızlık kazanma çabalarının olduğu, hem biyolojik hem de sosyal açıdan bir gelişim süreci olarak kabul edilmektedir [2]. Ergenliğin son yıllarına rastlayan üniversite döneminde sosyal ilişki kurma ihtiyacının artmasının nedenleri arasında; aileden ayrılma, yeni insanlarla karşılaşma veya gelecekle ilgili yaşanan belirsizlikler sayılabilir [2, 3]. Bu dönemde akran desteğinin, kişilerarası ilişkilerin kurulması ya da geliştirilmesinde etkili bir faktör olabileceği üzerinde durulmaktadır. Akran desteği ise aynı yaş grubundaki bireylerin birbiriyle olan etkileşim, iletişim ve ihtiyaçlarının yön verici olmadan karşılanması olarak tanımlanmaktadır [3]. Ergenler, süreç içerisinde öncelikli olarak akran gruplarından etkilenmekte ve bu dönemde etkileşim ve iletişimin önemli bir boyutunu da akranlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla ergenlik dönemindeki akran ilişkileri, ergenin sahip olduğu diğer tüm ilişkilerden daha önemli bir hale gelmekte ve ergenlik döneminde kurulan sosyal etkileşim ve iletişim, ergenin nasıl bir bağlanma stili geliştireceğini de göstermektedir [4].

İki kişinin birbirini anlaması, duygu, düşünce ve bilgilerini aktardıkları bir süreç

olan iletişim, sosyal ilişki kurmanın en temel basamağıdır. Kişinin kendisiyle olan iletişimi kadar kişilerarası iletişimi için de gerekli olan koşul, iletişim becerisine sahip olmaktır [3, 5]. Sözlü, sözsüz veya paraverbal olan kişilerarası iletişimin formları birçok faktörden etkilenebildiği için doğru şekilde kurulması önemlidir [6]. Aynı zamanda kişilerarası ilişkilerin sağlıklı kurulması ve devam ettirilmesi toplumsal gelişim açısından da fayda sağlamaktadır [5]. Tıbbi işlem sürecindeki iletişim ise aktif bir bilgi aktarımı ve alımı süreci olduğundan etkileşimi desteklemek için, iletişim ortaklarından en az birinin aktif dinleme becerilerine sahip olması, mesajı anlama ve sözsüz dilin yorumlanması için motive edici olması gerekmektedir [2, 5, 6]. Bu açıdan, mesleki ve sosyal gelişim süreci devam eden hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin, kişilerarası iletişim becerilerine sahip birer profesyonel olması, bakımın kalitesini ve niteliğini de etkileyebilecektir [5, 6]. Olumlu ve olumsuz faktörlerin bir arada bulunduğu karmaşık bir ortam olan hastanede hemşirelik ve ebelik öğrencilerinden, sadece hastalara ihtiyacı olan bakımı vermesi değil, aynı zamanda hasta ve yakınlarıyla etkili bir iletişim kurması beklenmektedir [5].

Ülkemizdeki üniversite çağındaki bireylerin sosyal bağlılık düzeylerinin ve değişkenlerinin belirlenerek farklı gelişmişlik düzeyine sahip şehir ve üniversitelerdeki öğrencilerle karşılaştırmalı araştırmaların yapılmasının önemli olduğu belirtilmektedir [7]. Literatür tarandığında üniversitelerin sağlık bilimleri bölümlerinde akran desteği ile ilgili dört [3, 8-10], kişiler arası ilişkiler ile ilgili yalnızca bir çalışmaya [11] rastlanmıştır ve her iki kavramın birlikte incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Tüm bu sebepler ve ihtiyaçlar doğrultusunda, çalışma kapsamında geleceğin sağlık hizmeti sunacak

profesyonelleri olarak görülen hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ile akran desteklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve yöntem

Çalışmanın tipi, evren ve örnekleme

Tanımlayıcı tipteki çalışmanın evrenini; bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde 2018-2019 yılları arasında lisans öğrenimine devam eden, Hemşirelik ve Ebelik Bölümleri öğrencileri oluşturmuştur. Ayrıca bir örnekleme yöntemi kullanılmadan tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. 15 Mart-15 Mayıs 2019 tarihleri arasında yapılan çalışmada toplam 320 öğrenciye ulaşılmaya hedeflenmiştir (n=320). Fakat 7 öğrencinin yabancı uyruklu olması, 9 öğrencinin de veri toplama süresi içerisinde derslere katılım sağlamaması sebebiyle çalışma toplam 304 öğrenciyle tamamlanmıştır (n=304).

Çalışmaya dâhil edilme ölçütleri

- Ebelik veya Hemşirelik Bölümü'nde 2018-2019 bahar yarıyılında öğrenime devam eden lisans öğrencisi olmak,

- Çalışmaya katılmayı kabul etmektir.

Yabancı uyruklu olan ve çalışmaya katılmayı kabul etmeyen öğrenciler örnekleme dahil edilmemiştir.

Çalışma soruları

1.Öğrencilerin kişilerarası ilişkileri ne düzeydedir?

2.Öğrenciler arasındaki akran desteği ne düzeydedir?

3.Öğrencilerin kişilerarası ilişkileriyle akran desteği arasında bir ilişki var mıdır?

Çalışmanın veri toplama yöntem ve araçları

Veriler 'Öğrenci Bilgi Formu, 'İlişki Ölçekleri Anketi' ve 'Akran Desteği Ölçeği' kullanılarak toplanılmıştır.

1- Öğrenci bilgi formu

Literatür bilgileri doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen Öğrenci Bilgi Formu; öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini sorgulayan 17 sorudan oluşmaktadır.

2- İlişki ölçekleri anketi (İÖA)

İlişki Ölçekleri Anketi, Griffin ve Bartholomew tarafından 1994 yılında geliştirilmiş olup, Türkçe geçerlilik güvenirliği Sümer ve Güngör [12] (1999) tarafından yapılmıştır. 17 maddeden oluşan ölçekten en düşük 17, en yüksek ise 119 puan alınmakta olup, ölçek dört ayrı bağlanma modelini (güvenli, saplantılı, kayıtsız, korkulu) ölçümlenmektedir. Ölçekte, katılımcılardan yakın ilişkilerindeki genel tutumlarını 1'den 7'ye kadar değerlendirmeleri istenmektedir (1= beni hiç tanımlamıyor; 7= tamamıyla beni tanımlıyor). Dört bağlanma stilini gösteren sürekli puanlar, bu stilleri ölçmeyi hedefleyen alt boyut maddelerinin toplanması ve alınan puanların ait olduğu alt boyutun madde sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir. Bu şekilde, bağlanma stilleri gruplandırılır ve yüksek puanlar hangi bağlanma stiline sahip olduklarını göstermektedir. 1, 4, 9 ve 14. maddeler korkulu bağlanma, 2, 5, 12, 13 ve 16. maddeler kayıtsız bağlanma, 3, 7, 8, 10 ve 17. maddeler güvenli bağlanma, 5 (recode), 6, 11 ve 15. maddeler ise, saplantılı bağlanma stilini ifade etmektedir [13]. İlişkiler ölçeği anketi alt gruplarına ait iç tutarlılık katsayılarının .27 ile .61 arasında değiştiği fakat bu değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirtilmektedir. Bu çalışma için ise, iç tutarlılık katsayısı .42 olarak hesaplanmıştır.

3- Akran desteği ölçeği

2007 yılında Taiwan'lı hemşirelik öğrencilerinin birbirleriyle yardımlaşma durumlarını ölçmek amacıyla, Kuo ve ark. [14] tarafından geliştirilmiş olan ölçek toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Fiziksel yardım, akademik yardım ve duygusal yardım olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır ve ölçeğin genel puanı öğrencilerin birbirleriyle yardımlaşma davranışlarının puanını vermektedir. Tüm maddeleri olumlu olarak derecelendirilen 4'lü likert tipindeki ölçekte, "Katılmıyorum" (1), "Kısmen Katılmıyorum" (2), "Katılıyorum" (3), "Tamamıyla Katılıyorum" (4) olarak kabul edilmektedir. Ölçekten en düşük 17, en yüksek ise 68 puan alınabilmektedir. Türkiye'de geçerliliği ve güvenirliği Çalışkan ve Çınar [15] (2012) tarafından yapılmış olan ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.93 olup bu çalışma için de katsayısı, .93 olarak hesaplanmıştır.

Çalışmanın verilerin değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS Windows 20.0 programı kullanılarak analizleri tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, ortanca), Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testleri ile yapılmıştır. $p < ,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı olarak kabul edilmiş ve normal dağılıma uymayan veriler bulunduğundan ölçekler arası ilişki Spearman korelasyon analiziyle yapılmıştır.

Çalışmanın yapılabilmesi için Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan onay ve kurum izni, öğrencilerden sözlü ve yazılı bilgilendirilmiş olurlar alınmıştır. Çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır.

Bulgular

Yaş ortalaması $20,697 \pm 1,511$ olan öğrencilerin %81,3'ü kadın ve %62,2'si Anadolu/Fen Liselerinden mezundu. %69,4'ü hemşirelik bölümü, %31,6'sı 1. sınıf öğrencisi, %52,6'sı okuduğu bölümden memnun ve neredeyse tamamına yakınının bekâr (%99,3) olduğu saptanmıştır. Ortalama kardeş sayısı $3,48 \pm 1,148$ olan öğrencilerin, annelerinin %67,8'i ilköğretim, babalarının ise, %53,0'ının ilköğretim ve daha az bir eğitime sahip oldukları belirlenmiştir. Ebeveyn tutumları için birden fazla cevap veren öğrencilerin, %41,1'inin demokratik, %34,2'sinin ise koruyucu tutum sergileyen ailelerde yetişmiş oldukları bulunmuştur. Gelirleri giderine eşit (%68,8) öğrencilerin çoğunlukta olduğu, %74,3'ünün kredi ve yurtlar kurumu (KYK) veya özel yurt vb. yerlerde kaldığı, %46,7'sinin ise, iş bulma kolaylığı sebebiyle bölümlerini tercih ettikleri saptanmıştır. Öğrencilerin %59,2'sinin ihtiyaçlarını öğrenim kredisi, burs vb. yöntemlerle karşıladıkları, %93,4'ünün arkadaş grubunun olduğu ve %56,3'ünün sosyal

ilişkilerinin iyi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sosyo-demografik bulgularına ait tüm veriler Tablo 1'de belirtilmiştir.

Öğrencilerin İÖA'dan (min: 17, maks: 119) toplam $70,460 \pm 9,239$ puan aldıkları, ilişkilerindeki genel tutumlarının ise iyi olduğu tespit edilmiştir. Alt boyutlar en yüksek $4,606 \pm 1,031$ puan ortalamasıyla kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları belirlenen öğrenciler arasında yakın duygusal ilişkiler kurmaktan rahatsızlık duyan, önemli olanın kendi kendine yetebilmek olduğunu düşünen ve güven konusunda sorun yaşayan öğrencilerin ($4,194 \pm 0,798$) çoğunlukta olduğu saptanmıştır. ADÖ'den almış oldukları toplam puan ortalaması $47,121 \pm 10,884$ olup, en yüksek alt boyut puanının $25,582 \pm 5,849$ ile fiziksel yardım alt boyut puanının olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Sosyo-demografik verilerle İÖA toplam puan ortalamaları kıyaslandığında; yaş ilerledikçe, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilinde artış yaşandığı saptanmıştır ($p < ,05$). Cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, bölüm tercih sebebi, gelir durumu, ihtiyaçlarını karşılama şekillerinin ve en son mezun olunan okulun kişilerarası ilişkiler üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir ($p < ,05$). Aynı zamanda medeni durum, kardeş sayısı, anne veya baba eğitim durumlarının da ilişkileri etkilemediği görülmüştür ($p > ,05$). Öğrencilerin eğitim süresinin artmasıyla korkulu ($p < ,05$), bölüm memnuniyet düzeyinin azalmasıyla saplantılı bağlanma stiline ($p = ,005$) sahip oldukları saptanmıştır. Ebeveynleri koruyucu tutum sergileyen öğrencilerin ilişkilerinde, başkalarıyla yakınlaşmak konusunda rahat olmadıkları, duygusal olarak yakın ilişkiler kurmak istese de başkalarına tamamen güvenemeyen korkulu bağlanma yaşadıkları belirlenmiştir ($p = ,014$). Ailesiyle/yalnız yaşayanlarda korkulu ($p = ,020$), arkadaş grubu olanlarda başkaları ile kolaylıkla

Tablo 1. Öğrencilerin demografik özelliklerinin dağılımı

Değişkenler		n	%
Yaş ortalaması±SS	20,697±1,511 (min:18, maks:26)		
Cinsiyet	Kadın	247	81,3
	Erkek	57	18,7
Mezun olduğu okul	Düz Lise	35	11,5
	Anadolu/Fen Lisesi	189	62,2
	Sağlık Meslek Lisesi	70	23,0
	Üniversite	10	3,3
Bölüm	Ebelik	93	30,6
	Hemşirelik	211	69,4
Sınıf	1. Sınıf	96	31,6
	2. Sınıf	73	24,0
	3. Sınıf	75	24,7
	4. Sınıf	60	19,7
Bölüm memnuniyeti	Memnun değil	18	5,9
	Kısmen memnun	126	41,4
	Memnun	160	52,6
Medeni durum	Bekâr	302	99,3
	Evli	2	0,7
Kardeş sayısı ortalaması ± SS	3,48±1,148 (min:1, maks:5)		
Anne eğitim durumu	Okuryazar veya değil	50	16,4
	İlköğretim	206	67,8
	Lise ve üstü	48	15,8
Baba eğitim durumu	İlköğretim ve altı	161	53,0
	İlköğretim üstü	143	47,0
	Otoriter	53	17,4
Ebeveyn tutumu	Demokratik	125	41,1
	İlgisiz	6	2,0
	Aşırı ilgili	33	10,9
	Koruyucu	104	34,2
Gelir durumu	Gelir giderden az	44	14,4
	Gelir gidere eşit	209	68,8
	Gelir giderden fazla	51	16,8
İkamet yeri	KYK veya özel yurt	226	74,3
	Arkadaşlarla evde kalma	31	10,2
	Aile yanında ya da yalnız	47	15,5
	İş bulma kolaylığı	142	46,7
Bölüm tercih sebebi	Aile isteği	43	14,1
	Kendine yakın hissetme	119	39,2
	Aileden harçlıkla	103	33,9
İhtiyaçları karşılama	Öğrenim kredisiyle, bursla vb.	180	59,2
	Çalışarak (yaz dönemi vb.)	21	6,9
Arkadaş grubu varlığı	Evet	284	93,4
	Hayır	20	6,6
Sosyal ilişkilerini değerlendirme	Kötü veya orta	70	23,0
	İyi	171	56,3
	Çok iyi	63	20,7

Tablo 2. Ölçekler ve alt gruplarının toplam puan ortalamalarının dağılımı

	Ölçekler ve Alt Grupları	Ortalama±SS (min-maks)
İlişki Ölçekleri	Güvenli Sürekli Puan	4,194±,798 (2,40-7)
	Korkulu Sürekli Puan	3,977±,990 (1,25-6,50)
	Saplantılı Sürekli Puan	3,619±,995 (1,00-6,75)
	Kayıtsız Sürekli Puan	4,606±1,031 (1,80-7)
	Ölçek Toplam Puanı	70,460±9,239 (41-100)
Akran Desteği Ölçeği	Fiziksel Yardım	25,582±5,849 (9-36)
	Akademik Yardım	10,832±3,123 (4-16)
	Duygusal Yardım	10,707±2,984 (4-16)
	Ölçek Toplam Puanı	47,121±10,884 (17-68)

duygusal yakınlık kuran güvenli bağlanma ilişki stiline sahip oldukları görülmüştür ($p=,003$). Sosyal ilişkilerini çok iyi olarak değerlendirenlerin güvenli ($p=,019$), iyi olarak değerlendirenlerin korkulu ($p=,012$), kötü/orta olarak değerlendirenlerin ise, saplantılı bağlanma stiliyle ($p=,000$) ilişkilerini sürdürdüğü belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 4'te akran desteği ve değişkenler üzerindeki anlamlı sonuçlar gösterilmiştir. Ebelik bölümü öğrencilerinin ($p=,000$) ve sosyal ilişkilerini iyi/çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin ADÖ ($p=,004$) ve tüm alt boyutlarında yüksek puanlar aldığı saptanmıştır ($p<,05$). Sınıf karşılaştırmalarında ise; 1. sınıflarda fiziksel yardım ($p=,009$), akademik yardım alt boyutları ($p=,002$) ve ADÖ toplam puan ortalamasında ($p=,011$) akran desteğinin yüksek olduğu görülmüştür. Bölüm memnuniyet düzeyi yüksek olan öğrencilerin fiziksel yardım alt boyutu ($p=,019$) ve ADÖ toplam puan ortalamasının ($p=,048$) anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okudukları bölümleri kendine yakın hisseden öğrencilerin ise, akademik yardım alt boyutu haricindeki tüm boyutlardan yüksek puan aldıkları belirlenmiştir ($p<,05$). Diğer sosyo-demografik verilerle ADÖ puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç bulunmamıştır ($p>,05$).

Akran desteğinin kişilerarası ilişkiler üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Spearman korelasyon analizinde ise, istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç saptanmamıştır ($r=-,054$, $p=,344$).

Tartışma

Dörtlü Bağlanma Modeli'ne göre güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerini önemli ve sevimliye değer olarak görüp, güvenli

bağlanan bireylerle yakınlık kurmaktan rahatsız olmazlar [16]. Çalışma bulguları da literatürü destekler nitelikte olup, arkadaş çevresi olan bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür. Sosyal bağlılığın en güçlü yordayıcısının olduğu belirtilen güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin aynı zamanda yakın ilişkilerinde de daha yapıcı davrandıkları belirtilmiştir [7]. Çalışma sonucunda da, sosyal ilişkilerinin iyi olduğunu belirten öğrencilerin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Literatürde aile desteği ve sosyal desteğin güvenli bağlanma ile ilişkili olduğu öne sürülmektedir [17]. Çalışmada da, ailesi ile birlikte yaşayan ve arkadaş çevresi geniş olan öğrencilerin güvenli bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Üniversite yıllarında öğrencilerin, sosyal ilişkiler içinde olmaları onların psikolojik ve fiziksel sağlığını olumlu yönde etkileyecek, yaşam sorunlarıyla daha iyi başa çıkmalarına olanak sağlayacaktır [7]. Yaşam döngüsü boyunca üniversite ortamındaki sosyal etkileşime daha fazla değer verilmeli, akran destek müdahalelerinin geliştirilmesi ve test edilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır [18]. Bu nedenle özellikle üniversitenin ilk yıllarında öğrencilerin değişen çevreye uyumlarını kolaylaştırmada akran desteğinden faydalanarak oryantasyon programları düzenlenmelidir [7]. Saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerinde ise; bireyin hem kendine hem de diğer bireylere karşı olumsuz düşünceleri mevcuttur ve bu üç bağlanma stili güvensiz bağlanma olarak adlandırılmaktadır [16]. Çalışma sonuçlarında da ebeveynleri koruyucu tutum sergileyen, bölüm memnuniyet düzeyi düşük olan ve sosyal ilişkilerinin kötü olduğunu belirten öğrencilerin güvensiz bağlanma stillerine sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 3. İlişkiler ölçeği ve değişkenler arasındaki dağılım

Değişkenler	Ort ± SS	Güvenli süreklilik puanı	Ort ± SS	Korkulu süreklilik puanı	Ort ± SS	Saplantılı süreklilik puanı	Ort ± SS	Kayıtsız süreklilik puanı	Ort ± SS	Toplam puan
Yaş										
≤ 20 yaş	4,208±,797	-0,365* p=0,715	3,863±,996	-2,054* p=0,040	3,566±1,002	-1,427* p=0,154	4,493±1,040	-2,012* p=0,044	69,159±9,293	-2,467* p=0,014
> 20 yaş	4,178±,802		4,100±,972		3,675±,987		4,727±1,010		71,850±9,005	
Sınıf										
1. Sınıf	4,258±,755		3,768±,976		3,572±,948		4,429±1,004		68,666±9,428	
2. Sınıf	4,126±,861	3,417** p=0,332	3,969±,972	7,861** p=0,049	3,547±1,114	3,032** p=0,387	4,668±1,077	6,853** p=0,077	70,109±8,771	7,430** p=0,059
3. Sınıf	4,101±,811		4,203±1,023		3,666±1,048		4,834±1,091		72,546±9,925	
4. Sınıf	4,290±,771		4,041±,944		3,720±,848		4,530±,894		71,150±8,148	
Bölüm memnuniyeti										
Memnun değil	3,688±,815	5,859** p=0,053	4,055±1,226	2,368** p=0,306	3,402±1,237	11,683** p=0,003	4,744±1,211	0,087** p=0,958	67,888±10,052	5,438** p=0,066
Kısmen Memnun	4,239±,799		4,037±,860		3,841±,847		4,623±1,012		72,000±8,982	
Evet	4,146±,805	-0,758* p=0,449	4,149±1,018	-2,450* p=0,014	3,692±,940	-0,936* p=0,349	4,669±1,031	-0,777* p=0,437	71,644±9,276	-1,483* p=0,138
Koruyucu aile										
Hayır	4,219±,796		3,888±,965		3,581±1,022		4,574±1,032		69,845±9,182	
KYK vb.	4,208±,772	1,254** p=0,534	3,915±,980	7,782** p=0,020	3,610±1,021	0,428** p=0,807	4,619±1,048	3,898** p=0,142	70,358±9,309	3,456** p=0,178
Aile/yalnız	4,042±,846		4,345±1,045		3,675±,867		4,731±,990		72,106±8,812	
Arkadaşla	4,322±,904		3,871±,877		3,596±1,011		4,322±,941		68,709±9,249	
Arkadaş grubu varlığı										
Evet	4,225±,793	-2,952* p=0,003	3,983±,983	-0,452* p=0,652	3,626±,967	-0,481* p=0,631	4,595±1,029	-0,649* p=0,517	70,577±9,252	-0,818* p=0,413
Hayır	3,750±,759		3,900±1,104		3,512±1,353		4,770±1,074		68,800±9,116	
Sosyal ilişkileri değerlendirme										
≤ Kötü	4,031±,794		4,060±,972		3,996±1,027		4,460±1,031		70,800±8,878	
İyi	4,161±,732	7,911** p=0,019	4,071±,939	8,817** p=0,012	3,614±,924	16,838** p=0,000	4,630±1,028	1,691** p=0,429	70,713±9,117	509** p=0,775
Çok iyi	4,463±,798		3,631±1,079		3,214±,997		4,704±1,037		69,396±10,002	

*Mann Whitney U Test ** Kruskal Wallis Test

Tablo 4. Akran desteği ölçeği ve değişkenler arasındaki dağılım

Değişkenler	Fiziksel yardım		Akademik yardım		Duygusal yardım		Toplam puan	
	Ort ± SS	Z*/X ² *	Ort ± SS	Z*/X ² *	Ort ± SS	Z*/X ² *	Ort ± SS	Z*/X ² *
Bölüm								
Ebelik	28,430±4,526	-5,727*	12,387±2,604	-5,797*	11,731±2,801	-4,025*	52,548±8,662	-5,968*
Hemşirelik	24,327±5,934	p=0,000	10,146±3,092	p=0,000	10,255±2,956	p=0,000	44,729±10,921	p=0,000
Sınıf								
1. Sınıf	27,218±4,688	11,662**	11,572±2,958	1,536**	11,229±2,758	6,956**	50,020±9,184	11,139**
2. Sınıf	24,602±6,873	p=0,009	9,630±3,603	p=0,002	10,068±3,305	p=0,073	44,301±12,945	p=0,011
3. Sınıf	25,053±6,028		11,146±2,793		10,546±2,960		46,746±10,618	
4. Sınıf	24,816±5,531		10,716±2,749		10,850±2,857		46,383±10,119	
Bölüm memnuniyeti								
Memnun değil	24,000±6,712	7,899**	10,777±2,981	1,669**	10,055±3,621	4,719**	44,833±12,296	6,077**
Kısmen Memnun	24,714±5,781	p=0,019	10,611±3,061	p=0,434	10,349±2,890	p=0,094	45,674±10,555	p=0,048
	26,443±5,699		11,012±3,193		11,062±2,953		48,518±10,852	
Bölüm tercih sebebi								
İş bulma kolaylığı	25,028±5,629		10,584±3,162		10,380±2,983		45,993±10,609	
Aile isteği	23,930±6,048	11,696**	10,674±2,089	3,889**	10,232±2,818	6,730**	44,837±9,932	9,946**
		p=0,003		p=0,143		p=0,035		p=0,007
Yakın hissetme	26,840±5,832		11,184±3,367		11,268±2,979		49,294±11,242	
Arkadaş grubu varlığı								
Evet	25,827±5,772	-2,645*	10,926±3,087	-1,900*	10,816±2,980	-2,537*	47,570±10,743	-2,669*
Hayır	22,100±5,972	p=0,008	9,500±3,410	p=0,057	9,150±2,641	p=0,011	40,750±11,158	p=0,008
Sosyal ilişkileri değerlendirme								
≤ Kötü	23,714±5,746		10,000±3,007		9,900±2,793		43,614±10,473	
İyi	25,988±5,625	11,295**	11,122±3,134	7,481**	10,848±2,859	8,916**	47,959±10,478	11,204**
		p=0,004		p=0,024		p=0,012		p=0,004
Çok iyi	26,555±6,192		10,968±3,105		11,222±3,371		48,746±11,719	

*Mann Whitney U Test ** Kruskal Wallis Test

Atasoy ve Doğu'nun [8] yapmış olduğu bir çalışmada Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin ADÖ puanları daha yüksek bulunmuştur. Atasoy ve Doğu'nun çalışmasının aksine bu çalışmada Ebelik Bölümü öğrencilerinin ADÖ puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. ADÖ Duygusal Yardım alt boyutu, sınıf arkadaşlarının birbirlerini dinlemeleri, paylaşımları ve birbirlerine destek olmalarıyla birlikte, akran grubu için dostluğun önemini de belirtmektedir [15]. Çalışmada ADÖ duygusal yardım alt boyut puan ortalaması normal sınırlarda olmasına rağmen diğer alt boyut puanlarından daha düşüktür. Bu sonuç öğrencilerin fiziksel ve akademik anlamda birbirlerine destek olsalar da duygusal boyutta birbirlerine daha az yardımcı olduklarını göstermektedir. Araştırmaya ait bu bulgular daha önce yapılmış olan çalışmalar tarafından da desteklenmektedir [3, 8].

ADÖ Fiziksel Yardım alt boyutu, öğrencilerin sınıf arkadaşlarının ihtiyacı olduğunda, birbirlerine yardım etmeleri, önerilerde bulunmaları ve arkadaşlarının problemlerini çözmelerine yardımcı olmalarını ifade etmektedir [8]. Çalışmada ADÖ fiziksel yardım alt boyutu diğer alt boyut puanlarına göre yüksek bulunmuştur. Sonuçlar literatürle benzerlik göstermektedir [3, 8, 19]. Akran ilişkilerinde öğrencilerin yalnızca fiziksel yardım boyutunda kalmamaları için bir araya gelebilecekleri ve birbirlerini duygusal olarak destekleyebilecekleri ortamların sağlanması etkili olabilir. Aynı zamanda öğrencilerin grup çalışmalarına yönlendirilmesi, akranlarıyla bir araya gelebilecekleri kültürel ve sportif etkinliklere katılımlarının desteklenmesi önerilebilir.

Nitelikli akran ilişkisi bireylerde öz-yeterlik, sosyal ve duygusal uyumu olumlu yönde etkilerken, kişilerarası ilişkilerin de akran desteği üzerinde etkili olduğu bildirilmiştir [4, 8]. Literatüre benzer şekilde çalışma sonucunda sosyal ilişkilerini iyi/çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin akran desteği puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır.

Gültekin ve Arıcıoğlu'nun [7] yapmış olduğu çalışmada sosyal desteğin korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri ile negatif; güvenli bağlanma stili ile pozitif ilişkili olduğu belirlenirken, çalışmada akran desteği ile kişilerarası ilişkiler arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Sonuç olarak; öğrencilerin akran desteği ve ilişki ölçekleri anketi toplam puan ortalamalarının yüksek olduğu, yaş, eğitim süresi ve ebeveyn tutumlarının kişilerarası ilişkileri; sosyal ilişkiler ve okudukları bölümün de akran desteğini etkileyen önemli faktörler olduğu belirlenmiştir. Bölüm memnuniyetinin hem kişilerarası ilişkileri hem de akran desteğini etkilediği saptanmıştır. Öğrencilerin eğitim süresi arttıkça korkulu, bölüm memnuniyeti azaldıkça saplantılı, ebeveynleri koruyucu tutum sergiledikçe korkulu bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Ailesi ile yaşayan ve arkadaş çevresi olan öğrencilerin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte sosyal ilişkileri çok iyi olan öğrencilerin güvenli, iyi olanların korkulu, kötü olanların ise saplantılı bağlanma stilinde yaşamlarını sürdürdükleri tespit edilmiştir. Ebelik bölümünde okuyan, birinci sınıf, sosyal ilişkileri iyi olan ve bölümünden memnun olan öğrencilerin daha yüksek akran desteğine sahip oldukları görülmüştür. Tüm bu sonuçlar ışığında, kişilerarası ilişkileri ve akran desteğini artıracak girişimlerde bulunularak, konuyla alakalı daha kapsamlı çalışmaların yapılması önerilebilir.

Çıkar ilişkisi: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynaklar

1. Aruma EO, Hanachor ME. Abraham Maslow's hierarchy of needs and assessment of needs in community development. International Journal of Development and Economic Sustainability 2017;5:15-27. Available at: <http://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Abraham-Maslow%E2%80%99s-Hierarchy-of-Needs-and-Assessment-of-Needs-in-Community-Development.pdf>. Accessed December 20, 2019
2. Özkan S, Yılmaz E. Üniversite öğrencileri üniversite yaşamına uyum durumları (Bandırma örneği). Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2010;5:153-171
3. Yelten G, Tanrıverdi S, Gider B, Yılmaz M. Üniversite öğrencilerinde akran desteği ve sosyal öz-yeterlik algısının değerlendirilmesi. Balıkesir Sağlık Bil Derg 2018;7:1-8. <https://doi.org/10.5505/bsbd.2018.36450>
4. Savcı M, Aysan F. İnternet bağımlılığının öngörülmesinde bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve etkilerinin rolü. Addicta: The Turkish Journal on Addictions 2016;3:401-432. Erişim adresi: <https://www.addicta.com.tr/Content/files/sayilar/11/a.pdf>. Erişim tarihi 15 Kasım 2019

5. Ekinci E, Güngörmüş K, Topçu G, Kerek E. Hemşirelik öğrencilerinin kişilerarası ilişki düzeylerinin belirlenmesi. *Bozok Tıp Derg* 2012;3:33-38.
6. Chichirez CM, Purcărea VL. Interpersonal communication in healthcare. *J Med Life* 2018;11:119-122.
7. Gültekin F, Arıcıoğlu A. Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık ilişkisi. *Sakarya University Journal of Education* 2017;7:373-384. <https://doi.org/10.19126/suje.296046>
8. Atasoy I, Doğu Ö. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde akran desteği önemi. *J Hum Rhythm* 2017;3:62-67.
9. Fertelli Kars T. Peer assessment in learning of nursing process: critical thinking and peer support. *International Journal of Caring Sciences* 2019;12:331-339.
10. Özlük B, Karaaslan A. Sağlık bilimleri fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyumunda akran desteğinin etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi* 2017;4:209-222.
11. Duran S. Hemşirelik öğrencilerinin sigara içme davranışının aile ilişkileri ve bağlanma stilleri ile ilişkisi. *Genel Tıp Dergisi* 2018;28:6-13.
12. Sümer N, Güngör D. Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi* 1999;14:71-106.
13. Sümer N. Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi* 2006;21:1-22.
14. Kuo CL, Turton MA, Lee Hsieh J, Tseng HF, Hsu CL. Measuring peer caring behaviors of nursing students: scale development. *Int J Nurs Stud* 2007;44:105-114. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2006.07.025>
15. Çalışkan T, Çınar S. Akran desteği: geçerlik güvenilirlik çalışması. *MÜSBED* 2012;2:1-7.
16. Bartholomew K. Avoidance of intimacy: an attachment perspective. *Journal of Social Personal Relationships* 1990;7:147-178. <https://doi.org/10.1177/0265407590072001>
17. Aydoğdu H, Olcay Çam M. Madde kullanım bozukluğu tanısı konulan normal ergenlik ve ergenlik bağlanma stilleri, ebeveyn tutumları ve sosyal desteklerinin karşılaştırılması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2013;4:137-144. <https://doi.org/10.5505/phd.2013.86580>
18. Horgan A, Sweeney J, Behan L, McCarthy G. Depressive symptoms, college adjustment and peer support among undergraduate nursing and midwifery students. *J Adv Nurs* 2016;72:3081-3092. <https://doi.org/10.1111/jan.13074>
19. Tozoğlu E, Bayraktar G, Cingöz B, Yurttaş H. Akran desteği düzeyine sporun ve farklı değişkenlerin etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2015;3:57-67. <https://doi.org/10.16992/ASOS.449>

Bu araştırma, 19-21 Aralık 2019 tarihinde 6. Uluslararası 17. Ulusal Hemşirelik Kongresi'nde "Sözlü Bildiri" olarak sunulmuştur.

Etik kurul onayı: Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 26/02/2019 tarih ve 21 başvuru sayı ile onay alınmıştır.

Yazarların makaleye olan katkıları

G.F. ve N.D. çalışmanın ana fikrini ve hipotezini kurgulamışlardır. G.F ve N.D. teoriyi geliştirmiş ve materyel metod bölümünü düzenlemişlerdir. Sonuçlar kısmındaki verilerin değerlendirmesini G.F. yapmıştır. Makalenin tartışma bölümü N.D. tarafından yazılmış ve G.F. gözden geçirip gerekli düzeltmeleri yapmış ve onaylamıştır. Ayrıca tüm yazarlar çalışmanın tamamını tartışmış ve son halini onaylamıştır.